

UNIVERSITETET I OSLO

Telemark fylkeskommune
v/Brynhildur Baldursdottir
post@telemarkfylke.no

Dato: 13. november 2025

Deres ref.: 25/20688-4

Vår ref.: 2025/115635

Uttalelse om dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8 fjerde ledd, for automatisk fredete kulturminner; id 288673 (bosetnings- og aktivitetsspor)

Forslag til reguleringsplan for Rørakollen

Tomt nr. 4 under Røra, gbnr. 39/264, Porsgrunn kommune, Telemark

Vi viser til brev av 29. oktober 2025 fra Telemark fylkeskommune. Med dette oversendes Kulturhistorisk museums uttalelse med forslag til budsjett og prosjektplan.

Bakgrunn

Planområdet er 57 dekar stort og ligger ved Røraåsen, på østsiden av Eidangerfjorden. Reguleringsplanen vil legge området til rette for frittliggende småhusbebyggelse fordelt på 21 tomter. Foruten bebyggelse i inntil to etasjer omfatter planen øvrige formål som interne kjøreveger, gang- og sykkelveger, felles lekeplasser og grøntområder. En realisering av tiltaket vil komme i direkte konflikt med id 288673 hvor det er registrert 13 stolpehull og 12 kokegroper. Fylkeskommunen opplyser at de er innstilt på å innvilge dispensasjon.

Kulturhistorisk museums vurdering

Vurdering av dispensasjonsspørsmålet

Ettersom de omsøkte kulturminnene ligger i tidligere dyrka mark, er kulturminnene overpløyd og skadet av jordbruksdrift. Anleggene er ikke synlig på markoverflaten, slik at formidlings- og bevaringsverdien anses som lav. De dårlige bevaringsforholdene taler for at det kan gis tillatelse til inngrep i lokaliteten. Videre legger vi vekt på at de registrerte strukturene (kokegroper og stolpehull) generelt er hyppig forekommende ifm. sjaktning i dyrka mark. Det er i liten grad registrert slike kulturminner i nærområdet, men etter vår vurdering vil en dispensasjon likevel ikke representere noen vesentlig fare for utarming av tilsvarende bosetningsspor i nærområdet. Ut fra en samlet vurdering mener vi det er akseptabelt dersom fylkeskommunen gir tillatelse til inngrep i lokaliteten.

Vurdering av lokalitetens vitenskapelige potensial og vilkår

Lokaliteten utgjør 3,3 dekar og ligger på et godt drenerende jorde som ikke har vært dyrket på flere år. Undergrunnen består av siltholdig sand med få moderne forstyrrelser, og det er ikke spor etter dyppløying av jorden. De 13 stolpehullene var klart avgrenset og godt synlige, og

flere av dem er beskrevet å ha mulig stolpeavtrykk. De danner to parallelle rekker med hhv. 8 og 5 stolpehull. Rekkene er orientert NØ–SV og ligger 13–14 meter fra hverandre. Stolpehullene er tolket som spor etter langhus, men avstanden mellom rekkene tilsier at de ikke inngår i en og samme bygning. Kull fra to av stolpehullene som ble snittet er datert til hhv. yngre romertid og folkevandringstid. De 12 kokegropene ligger samlet ved den søndre rekken med stolpehull. Den største kokegropen har firkantet form og måler 2x3 m. Her ble det funnet bein og keramikkskår, det ene med dekor. Kokegropen er datert til folkevandringstid. Lokaliteten omfatter trolig deler av et gårdstun med flere forhistoriske gårdsbygninger fra ulike faser, der foreliggende dateringer viser til eldre jernalder.

De seneste ca. 15 årene har undersøkelser som er foretatt i den kystnære delen av Telemark i første rekke vært knyttet til større samferdselsprosjekter, og de har for en stor del omfattet lokaliteter fra steinalderen. På den annen side er det foretatt få utgravninger av lokaliteter fra jernalderen nær Eidangerfjorden. Blant de nærmeste er undersøkelsene som er foretatt ved Herregårdsbekken, 3 km nord for den omsøkte lokaliteten. Foruten ordinære bosetningsspor som nedgravninger og kokegroper ble det undersøkt flere graver knyttet til steinsetninger, og i tillegg ble flere hulveier dokumentert.

Vi kan konkludere med at vår kunnskap om jordbruksbosetningen og utnyttelsen av området på østsiden av Frierfjorden i periodene etter steinalderen er begrenset. På et overordnet plan har vi liten kunnskap om den forhistoriske gårdsbosetningen i Telemark, sammenlignet med flertallet av fylkene på Østlandet. Fraværet av et solid datagrunnlag fra Telemark gjør det f.eks. vanskelig å trekke konklusjoner om bygningsskikk og bosetningsmønstre i fylket.

Ut fra ovenstående vurderer vi at den omsøkte lokaliteten innehar stor kildeverdi og vitenskapelige potensial ved en eventuell utgravning. Resultatene vil bl.a. kunne bidra til å belyse bosetningsutviklingen i Bergsbygda og øvrige områder rundt Eidangerfjorden og kysten av Telemark. Videre er aktuelle temaer ved en undersøkelse knyttet til huskronologi og organisering av gårdstunet. Gjennom en utgravning vil man få et innblikk i bruken av området da gårdstunet var bebodd, og avklare hvilke aktiviteter som har funnet sted.

Vi anbefaler følgelig fylkeskommunen å gi tillatelse til inngrep i id 288673 med vilkår om en arkeologisk undersøkelse. Feltarbeidet er beregnet å kunne gjennomføres av 3–4 personer i løpet av 5 uker. Vi viser til vedlagt prosjektplan for nærmere opplysninger om kunnskapsstatus, kildepotensial og problemstillinger, samt utgravningens omfang og organisering.

Anbefaling

Saken er diskutert i kollegiet og behandlet ved Arkeologisk seksjon.

Kulturhistorisk museum anbefaler Telemark fylkeskommune å gi dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8 fjerde ledd, for automatisk fredete kulturminner (id 288673) med vilkår om en arkeologisk undersøkelse.

Ved fastsettelse av omfang og kostnader anbefaler Kulturhistorisk museum følgende vilkår:

UNIVERSITETET I OSLO

Tiltakshaver bekoster en arkeologisk utgravning, jf. vedlagt budsjett på kr. 1 925 000,- (2025-kr).

Bemerkning

Riksantikvaren har redegjort for diverse praktiske forhold som tiltakshaver må sørge for og bekoste, jf. deres veileder (s. 47) som kan lastes ned her: [Rør og ledninger ved arkeologiske kulturminner - Riksantikvaren](#). Vi vil trekke fram følgende forhold som aktuelle for den planlagte undersøkelsen:

Det er ikke avsatt midler til ev. istandsetting eller tilbakeføring av masser etter utgravningen. Videre forutsettes det at avdekte masser kan legges i direkte tilknytning til feltet. Tiltakshaver må sørge for, og bekoste følgende etter nærmere avtale med prosjektleder:

- Risikovurdering av undersøkelsesområdet.
- Skaffe tiltrede til berørte eiendommer, herunder arealer for parkering og brakke i umiddelbar nærhet til undersøkelsesområdet.
- Varsle grunneier og ev. andre interessenter om tidspunkt for undersøkelsen.
- Tilbakeføring eller bortkjøring av avdekte jordmasser.

Vi anbefaler at det i uttalelsen til planen gjøres oppmerksom på at tiltakshaver må gi melding i god tid før tiltaket skal realiseres, og dersom det er mulig innen utløpet av januar samme år som feltarbeidet ønskes gjennomført. Utgravningen må utføres når marken er fri for snø og tele, og området må være ryddet og kjørbare trasé etablert, for å sikre framkommelighet for gravemaskin til lokaliteten før utgravningen starter.

Vi gjør oppmerksom på at vedlagt budsjett og prosjektplan er foreløpige. Det forutsettes at vi får saken til ny behandling for fastsettelse av omfang og kostnader knyttet til arkeologisk undersøkelse jf. kulturminneloven § 10 når reguleringsplanen er endelig vedtatt og utgravning ønskes utført.

Med hilsen

Lars Groseth
Avdelingsleder

Ole Chr. Lønaas
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen underskrifter.

Kopi: Riksantikvaren